

Жобраченка

Так бы ся дала назвати тогорічна штатна дотація з грантового програму *Культура народностных меншын 2014* Уряду влады Словенской републикы. Такы низкы сумы на окремы проєкты двох наших обчаньских здружінь (*Русин і Народны новинки і Академія русиньской культуры в СР*) были приділены на рік 2014, як іщі нігда перед тым, т. є. за 24 роки мого діятельства в русиньскім русі!!! Схвалены были два проєкты єдного здружіня і два другого. Найнижша дотація в історії была того року схвалена на часопис *Русин – 4* тисяч євр, а найсмійніша на интернетовы новинкы *Академія русиньской культуры в СР* (АРК в СР) – 500 євр. За таку алмужну нелем же не мож штодо обсягу і форми якостно приправити 6 чисел Русина і 52 чисел интернетовых новинок, але ани вообще їх выдати а часопис навьше – выекспедовати!!! Дакус высшы суть схвалены дотації на *Народны новинки – 10* тисяч євр (хоць в минулім році то было 12 тисяч) і на єдну книжку, конкретно на збірку поезії Юрка Харитуна *Мої надії – 2* тисяч євр (хоць в минулім році сьме дістали на дві книжки по 2 500 євр).

Позітивный є лем тот факт, же того року Уряд влады СР ся пополагляв – перед президентськыма вольбама! – дати нам знати кілько сучасна влада нам даватъ „много“ пінязей, і же тоты пінязі уж в априлю бы могли організації мати... А вышка дотації, то є, самсособов, уж друге діло: не є то вина Уряду влады СР, але „одборной“ комісії про русиньску народностну меншыну, членами котрой были: Л. Ладомирязк, Й. Чокына, В. Цепко, О. Глосикова, Т. Кмецова, С. Хомова, С. Даскалова, Е. Цігланьска, Ш. Богатова, на челі з председкынєв комісії Аленов Блыховов. Парадоксом є, же нам познижовали в порівнаню з минулым роком вшыткы дотації, притім на культуру русиньской народностной меншыны в тім році было приділеных о 63 000 євр веце (263 482 євр)!

Де пішли тоты євра? Зась на русиньскы фестивалы, забавы і ватры? Увидиме, як вшыткы інформації будуть опублікованы.

Нажалъ, же на тоту тему мусиме писати скоро каждый рік в такім тоні і же є то лем голос вопіющого в пустынї. З другого боку то але сігнализує єден барз важный факт: **некомпетентность членів тзв. одборных комісій, якы о пріорітных цілях Русинів може николи не чули і не знають. Або знають, але їх ігнорують або докінця саботують!** А то є іщі важніше, як собі думаеме.

Тых пару речінъ єм написав главно зато, жебы сьте знали, нашы читателі, же на прічині того, же будеме выдавати біднішы штодо обсягу интернетовы новинкы *АРК в СР* і може не выдаме шість чисел *Русина*, є низка штатна дотація і высше уведжены люде, котры пінязі ділили два дні, як видно – од бука до бука, а іщі їм штат за то заплатив. Але такы суть парадоксы doby, нажалъ доплачатъ на них русиньска культура.

Александр ЗОЗУЛЯК, шефредактор

ПЕРШЫЙ ДОКТОРСКИЙ ПРОГРАМ З КАРПАТОРУСИНІСТІКЫ У СВІТІ – МАЄ ПРЯШІВСКА УНІВЕРЗІТА

У другій половині новембра року 2013 Акредітачна комісія СР – порадный орган влады СР – на своїй интернетовій странці опубліковала Запис із свого засіданя, яке ся одбыло 23. – 24. октобра 2013 в Братіславі. Єдным з пунктів ей програму было посуджіня Жадости о акредітацію, т. є. одборных компетенцій Пряшівской універзیتی в Пряшові реалізувати третій – докторський – ступінь високошкольских штудій з русиньского языка і літературы, проєкт котрого приправили робітници Інштїтуту русиньского языка і культуры ПУ.

Днесъ можеме з радостєв повісти, же на основі голосованя 21-членной Акредітачной комісії СР – од октобра 2013 на Словенську є акредітовный докторський програм під назвов славїстика – русиньський язык і література в одборі штудій 2.1.28 Славянскы языки і літературы. Одборнов гарантов докторського програму є вызначна славїстика і професорка Інштїтуту русиньского языка і культуры ПУ в Пряшові ПгДр. Юлія Дудашова, др. н., ведно з нєв програм гарантують доц. ПгДр. Едіта Комінарецова, ПгД. і доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.

Як знаме, докторський програм заміряный на штудії русиньского языка і літературы дотеперь не має ани єдна універзита на світі, хоць русиньський язык мож штудувати на універзитах в Новім Саді і Кракові. В тім контексті **Пряшівска універзита в Пряшові здобыла світову першость, а од наслідуючого академічного року 2014/2015 зачне прїіматн на докторскы штудії в програмі славїстика – русиньський язык і література першых докторандів до 4-річної інтерной і 5-річної екстерной формы штудій.**

Акредітаціов докторського програму з русиністики ся отваряють новы можности про сістематичну выхову будучих русиністів і славїстів – лінгвістів, літераторів, культурологів, а то нелем з рядів абсолвентів магістерської формы штудій Пряшівской універзیتی, але про каждого домашнєго і заграничного адепта, котрого даний програм заінтересує.

Віриме але, же тоту можность природно схоснують такой дакотры першы абсолвенты Пряшівской універзیتی, якы успішно закінчили магістерський учительський програм русиньський язык і література в комбінації.

Доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД., Інштїтут русиньского языка і культуры Пряшівской універзیتی в Пряшові

Témy dizertačných prác na akademický rok 2014/2015

Študijný odbor 2.1.28 Slovanské jazyky a literatúry
Študijný program slavistika – rusínsky jazyk a literatúra

Prof. PhDr. Júlia Dudášová, DrSc.

1. Rusínske nárečia a ich charakteristika v diele slovenského jazykovedca S. Cambla *Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov* (1. čiastka *Východoslovenské nárečia*)(1906).
2. Deklinačný systém substantív v spisovnej rusínčine a slovenčine.
3. Opis nárečia rodnej obce (Nárečová monografia).

Doc. PhDr. Anna Plišková, PhD.

1. Spisovný jazyk karpatských Rusínov po roku 1989.
2. Tendencie vývoja jazyka karpatských Rusínov v periodickej tlači druhej polovice 19. stor. – prvej polovice 20. stor.
3. Špecifiká vyučovania rusínskeho jazyka v edukačnom systéme Slovenskej republiky.
4. Jazyková kultúra a jazyková norma rusínskych periodík v SR.

Doc. PhDr. Andrej Antoňák, CSc.

1. Román Vasilija Petrovaja *Rusini*. Sociokultúrna a literárnoteoretická analýza románu.
2. Rusínska umelecká próza na Slovensku po roku 1989. Ideovo-tematický a estetický pohľad.
3. Miesto bájkы v rusínskej literatúre karpatského regiónu.

Okruhy na prijímacie skúšky:

- podobnosti a odlišnosti spisovnej slovenčiny a rusínčiny (ruštiny, ukrajinčiny, poľštiny) na jednotlivých jazykových rovinách;

(Pokračovanie na 2. strane)

Témy dizertačných prác na akademický rok 2014/2015

Študijný odbor 2.1.28 Slovanské jazyky a literatúra
Študijný program slavistika – rusínsky jazyk a literatúra

(Dokončenie z 1. strany)

- charakteristika spisovnej slovenčiny a rusínčiny (ruštiny, ukrajinčiny, poľštiny) zo synchronného a diachronného hľadiska;
- slovenčina a poľština v kontexte západnej skupiny slovanských jazykov;
- slovenčina a rusínčina, ukrajinčina, ruština, bieloruština v kontexte západnej a východnej skupiny slovanských jazykov;
- gramatické kategórie v spisovnej slovenčine a rusínčine (ruštine, ukrajinčine, poľštine);
- najnovšie učebnice a slovníky spisovnej slovenčiny, rusínčiny, ukrajinčiny, poľštiny, ruštiny;
- delenie slovenských a rusínskych (ukrajinských, lemkovských) nárečí;
- javy západoslovanského a nezápadoslovanského pôvodu v strednej, západnej a východnej slovenčine;
- prehľad názorov na pôvod slovenčiny (rusínčiny, ukrajinčiny, poľštiny, bieloruštiny, ruštiny, bulharčiny);
- miesto rusínčiny v rodine slovanských jazykov;
- slovensko-poľské a slovensko-rusínsko-ukrajinské jazykové paralely vo východnej slovenčine;
- výskum rusínskych nárečí v slovenskej a zahraničnej dialektológii;
- dejiny spisovnej rusínčiny (periodizácia dejín, hlavné vývinové medziny);
- dejiny spisovnej rusínčiny, ukrajinčiny, poľštiny, ruštiny;
- praslovanský jazyk – praruský jazyk (pravýchodoslovanský jazyk) – staro-ukrajinský jazyk – rusínsky jazyk;
- cirkevná slovančina a ruský jazyk, cirkevná slovančina a rusínsky jazyk staroslovienčina – starobulharský jazyk, cirkevnoslovanský jazyk;
- kodifikácia spisovnej rusínčiny, ukrajinčiny, poľštiny, slovenčiny;
- spisovná rusínčina vo Vojvodine, na Slovensku, v Poľsku, na Zakarpatskej Ukrajine a v Maďarsku;
- ústna ľudová slovesnosť, charakteristika a rozdelenie. Prvé zápisy rusínskych piesní;
- pojem a podstata umenia, estetická hodnota umeleckého diela;
- charakteristika literárnych druhov a žánrov;
- látka, téma, problém a idea umeleckého diela;
- umelecký štýl, jazyk a jazykové prostriedky;
- kompozícia, konflikt, obraz (postava, protagonist) a ich vzťah k téme umeleckého diela;
- svetonázor a idea umeleckého diela, faktory ovplyvňujúce ideu diela;
- autor a jeho prítomnosť v umeleckom diele;
- typy autorskej emocionality;
- tragické, komické, irónia, smiech;
- umenie v svetle axiológie, katarzia;
- teória napodobňovania, alegória a symbol;
- krásne, vznešené, ošklivé, úlohy estetického v živote človeka a spoločnosti;
- rusínska literatúra 16. a 17. stor. – tematika, žánre, ideové a tematické zameranie;
- rusínska literatúra 18. a prvej polovice

- 19. stor., charakteristika kultúrno-spoločenskej situácie, rusínski autori a ich tvorba;
- národné obrodenie a rok 1848. Miesto A. I. Dobrianskeho v rusínskom kultúrno-politickom živote doby;
- umelecká literatúra Rusínov v druhej polovici 19. stor., formovanie národnej identity;
- jazykové línie v rusínskej literatúre druhej polovice 19. stor.;
- spoločensko-politická situácia Rusínov na rozhraní 19. a 20. stor., kultúrny a literárny život Rusínov v tomto čase;
- rusínska literatúra počas prvej svetovej vojny, medzivojnová literatúra a literatúra obdobia druhej svetovej vojny;
- spoločenské a kultúrne pomery u Rusínov po druhej svetovej vojne, obdobie ukrajinizácie a jeho následky;
- rusínska umelecká literatúra po roku 1989, tematická, estetická a žánrová skladba.

Zoznam odbornej literatúry:

• Slavistika – rusínsky jazyk:

1. MISTRÍK, J. a kol.: *Encyklopédia jazykovedy*. Bratislava: Veda, 1992.
2. ORAVEC, J. – BAJZÍKOVÁ, E. – FURDÍK, J.: *Súčasný slovenský jazyk. Morfológia*. Bratislava: SPN, 1984.
3. KRAJČOVIČ, R.: *Vývin slovenského jazyka a dialektológia*. Bratislava: SPN, 1984.
4. DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, J.: *Goralské nárečia*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV Veda, 1993.
5. DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, J.: *Kapitoly zo slavistiky*. AFPhUP. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2001.
6. DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, J.: *Kapitoly zo slavistiky II*. AFPhUP. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2008.
7. ŠTOLC, J.: *Slovenská dialektológia*. Bratislava: Veda, 1994.
8. PAULINY, E.: *Dejiny spisovnej slovenčiny od najstarších čias po súčasnosť*. Bratislava: SPN, 1981.
9. ПЛІШКОВА, А.: *Русинський язык на Словенську*. Пряшів: Світовий конгрес Русинів, 2008.
10. *Studium Carpato-Ruthenorum*. 2009, 2010, 2011, 2012, 2013. Штудії з карпаторусиністики. Ед. К. Копорова. Пряшів: ПУ в Пряшові – Інститут русинського языка і культури 2009, 2010, 2011, 2012, 2013.
11. BĚLIČOVÁ, H.: *Nástin morfologie spisovných jazyků slovanských*. Praha: Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy, 1998.
12. VAŇKO, J.: *Jazyk slovenských Rusínov*. New York: Columbia University Press, 2000.
13. ПЛІШКОВА, А. – ЯБУР, В.: *Сучасний русинський списовний язык (Высокошкольські учебні тексти)*. Пряшів: ПУ в Пряшові – ІРЯК, 2009.
14. ПЛІШКОВА, А. – ЯБУР, В.: *Пряшівська Русь*. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Русинський язык*. Red. naukowy P. R. Magocsi. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 2004, s. 147-209.
15. ВАНЬКО, Ю.: Класифікація і

головны знакы карпатыськых русиньскых діалектів. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Русинський язык*. Red. naukowy P. R. Magocsi. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 2004, s. 67-85.

16. ЛАТТА, В.: О классификации украинских говоров. In: *Наукові записки, 8-9*. Пряшів: Культурний союз українських трудящих в ЧССР. Гол. ред. М. Новак, 1979–1981, с. 119-130.
17. ЛАТТА, В.: *Атлас українських говорів Східної Словаччини*. Prešov: SPN – Oddelenie ukrajinskej literatúry v Prešove, 1991.
18. SÍPKO, J.: *Etnopsycholingvističeské predposylky slovensko-ruských i rusko-slovenských porovnávaní*. Prešov: FF PU, 2003.

• Slavistika – rusínska literatúra:

1. ІГНАТКОВ, Ю.: *Обозрение историй русской словесности*. Свет, 1867.
2. Др. БИРЧАК, В.: *Літературні стремління Підкарпатської Русі*. Друге доповнене видання (1937).
3. АРИСТОВ, Ф. Ф.: *Литературное развитие Подкарпатской (Угорской Русы)*. 1928.
4. НЕДЗЕЛЬСКИЙ, Е. Л.: *Очерк карпаторусской литературы*.

5. ГЕРОВСКИЙ, Г.: *История угорской литературы в изображении Володимира Бирчака* (1943).

6. ПЕТРОВ, А. Л.: *История подкарпаторусской литературы*. Унгвар 1942 і іншы.
7. ПАДЯК, В.: *Нарис історії карпаторусинської літератури XVI.-XXI. стороча*. Пряшів: СРПС, 2012.
8. HARPÁŇ, M.: *Teória literatúry*. Nový Sad, 1986.
9. HRABÁK, J.: *Poetika*. Praha, 1973.
10. KRAUSOVÁ, N.: *Rozprávač a románové kategórie*. Bratislava, 1972.
11. POPOVIČ, A. a kol.: *Interpretácia umeleckého textu*. Bratislava, 1981.
12. SABOL, J.: *Teória literatúry. Základy slovenskej verzológie*. Košice, 1983.
13. ŠTRAUS, F.: *Slovník poetiky*. Bratislava: LIC, 2007.
14. VLAŠÍN, Š. a kol.: *Slovník literární teorie*. Praha, 1977.
15. VŠETIČKA, F.: *Kompoziciána*. Bratislava, 1986.
16. ŽILKA, T.: *Poetický slovník*. Bratislava, 1984.
17. ANTOŇÁK, A.: *Sociokultúrna interpretácia umeleckého textu*. Prešov, 1999.

Prof. PhDr. Júlia DUDÁŠOVÁ, DrSc.,
garantka, predsedníčka odborovej komisie

• Зліва доправа взаду: учителькы школы, котры приправлєвали школярів на конкурс у декламації: М. Сірикова, М. Ясикова, далє членове пороты: Я. Шковранова, М. Гай і Л. Гайдошова, а перед нима – оцінены девятєро декламаторы.

Чабинський студник 2014

18. марца 2014 в Основній школі з русиньським навчалним языком у Чабинах ся одбыв конкурс в декламованю літературных творів русиньських писателів під назвов *Чабинський студник*. Тот конкурс ся став у нашій школі уж традиціов – того року сьме зорганізовали уж четвертий річник.

Участниками тогорічного Чабинського студника были школярї чабинської школы, котры ся на нєго допереду честно рихтовали. Їх выступы, розділены до трєх категорій, оцінєвала порота, членами котрой были: **Мгр. Марек Гай, Мгр. Яна Шковранова і Любіця Гайдошова**. В першій категорії были оцінєваны школярї першой і другой класы, в другій категорії школярї третей класы а в третій категорії школярї четвертой класы. Выслідкы Чабинського студника 2014 были наслідуючі: в першій категорії перше місце выграла **Терезія Панчакова**, друге місце – **Вероніка Сірикова** а третє місце **Самуел Костітник**. В другій категорії выграла **Сара Хрипакова**, друга была **Вероніка Ясикова** а третій **Маріє Коссей**. В третій категорії выграла **Вероніка Панчакова**, на другім місцю скінчів **Марек Ясик** а на третім **Осиф Магоч**.

І тогорічний Чабинський студник бив доповнений культурным програмом, в котрім затанцєвали і заспівали школярї Основной і Матерської школы в Чабинах. Так як каждый рік, і на тогорічнім декламаторьскім конкурсі взяли участь родічі дакотрых наших школярів.

ПаедДр. **Марія ЯСИКОВА**, директорка ОШ в Чабинах,
фотка: **о. Мілан Ясик**

Новый русиньский институт в Мадьярську

По піврічній павзі мадярська русиністика зась має свою самостатну научну інституцію. Од 20. януара 2014 у Сарвашу, центрі мадярських Словаків, у будові, котра праві того року од Універзیتی святого Штефана была передана Сеґедьській высшій духовній школі Ференца Ґала, першы крокы робить Русиньский научно-бадательский институт. На ёго челі стоить бывший професор катедры української і русиньской філології Нїредьгазьской высшій школы **Др. Михаил Капраль**, к. н. Окрем нёго робітниками інштиту сьуть **Рената Романюк** і **Наталія Капраль** з Нїредьгазы. Четвертым членом колективу є зачінаюча славістка **Ґабрієла Ґіріц**. Віримо, же о результатах работы новой научной інштитуції мадярської славістики буде чути частіше. Днесь лем курто хочу спомянути основны (ідеалны!) задачі Русиньского научно-бадательского інштитуту:

1. Робота над учебниками, словарями і учебныма помічниками про мадярських школярів, котры ся учать русиньский язык; работа над методічныма і практичныма помічниками про вихователів матерьских школ із навчанём русиньского языка.
2. Баданя у сфері русиністики:
 - а) русиньский літературный язык Мадьярщїны: фонетика, фонологія, ґрафіка, ортоґрафія, словотворіня, лексіка, сїntaxіс і штїлістика;
 - б) історія русиньского літературного языка;
 - в) русиньска діалектологія;
 - г) русиньско-мадярськы, русиньско-словацькы і под. міджіетнічны културны і языковы контакты;
 - ґ) історія русиньской періодікы, язык періодікы.
3. Приправа на публікованя і выданя работ домашніх і заґранічных бадателів у сфері русиністики.
4. На основі фондів бібліотеки бывшій катедры української і русиньской філології Нїредьгазьской высшій школы і приватных збірок членів новоствореного Русиньского научно-бадательского інштитуту – формовати Бібліотеку русиністики; зоставити общій і тематічний каталог; бібліоґрафічны баданя; збераня і систематизація артефактів звязаных з історіов русиньской културы і русиньского общества (систематизація і приправа матеріалів о діяльстві русиньской катедры на Будапештській універзїті (1919); Підкарпатського общества наук (1941 – 1944), катедры української і русиньской філології Нїредьгазьской высшій школы (1992 – 2013).
5. Педагогічне діяльство: приправа і реалізація курзів російского, українського і русиньского языка про вшыткых, хто ся учить тоты языки як чуджі в основній школі або на універзїті.
6. Інформованя світової і мадярской громады о проблемах і успіхах русиньской културы у цілім і о успіхах русиністики як науки окреме; координация научного і научно-педагогічного діяльства інштитуту з партнерськыма інштїтутами Сербїї, Словакії і Польщі.
7. Приправа і реалізація міджінародных і домашніх научных форумів у сфері русиністики і славістики, але і културы народностных меншын Мадьярщїны і сусідніх держав.

Паралелно з рішанём практичных задач од зачатку рока проходить научный процес. Уж **19. марца 2014 у Сарвашу** в рамках **традічной научной конференції о проблемах навчаня на языках домашніх народностных меншын** одбыло ся **засіданя і русиньской секції**. З лекціями ту выступили: **проф. Др. Михаил Капраль, к. н.** (*Нова етапа мадярской русиністики: вопросы стратегії розвою*), **Рената Романюк** (*Забезпечіня русиньскоязычных учебників про 1. – 2. класу основных школ*), **Наталія Капраль** (*Передшкольска русиністика: вихова дітей у матерьских школах*), **Ґабрієла Ґіріц** (*Обзор конкурзного проекту ТАМОР-3.4.1. А-11/1-2012-004. „Створіня условій про навчаня русиньского, польского і грецького языків у рамках общій освіти*). **Проф. Др. Михаил КАПРАЛЬ, к. н.**, Сарваш

Першыраз в Мадьярську!

Народностны громады Мадьярська того року першыраз мають можливість выберати пославців до мадярского парламенту, также і Цїлоштатна русиньска самосправа (ведно зо самосправов Русинів у Сербїї сьуть єдиныма у світі), **могла выбрати своїх кандидатів до будучих волеб.** Подля **§ 9 Закона на сформованя народностного списку** треба рекомендації мінімално **1 % волічів із вшыткых зареґістрованых волебных списків, або максимум 1 500 осіб.**

Міджі кандидатів народностного списку може быти записаны тот воліч, котрый є зареґістрованый у волебнім списку даной народности (в нашім припадї Русинів Мадьярська). До народностного списку мусять быти записаны найменше трое кандидаты. Дві або веце народностных самосправ не мають право сформовати сполочный список. Подля абзаців 1 і 2 § 18: *„Народность, котра сформує народностный список, але не здобуде на основі нёго мандат, буде репрезентувати в парламенті посланець даной народности. Народностным посланцем ся стане кандидат, котрый в народностнім списку є на першім місці.“*

На засіданю **15. фебруара 2014 Цїлоштатна русиньска самосправа (ЦРС) сформовала свій властный народностный список кандидатів на посланців до тогорічных парламентных волеб: В. Ґіріц, Я. Кожняньский, М. Смоларне Надь, С. Лявинець, Я. Соноцкі, Е. Фекете, Й. Чегіль, Л. Мудра, М. Варґа, Ф. Тудлік, Р. Андрейчак, М. Семан, Б. Мінєвцкі, Ґ. Варґа і Д. Молнар.** В тот самый день ЦРС офіціално зачала волебну кампань. Подля фактів із 5. марца 2014 до русиньского народностного списку ся зареґістровало 643 осіб, із котрых у парламентных волебх список ЦРС ся приголосило волити 424 волічів.

Дякуєме Русинам Мадьярська за проявлену активність і віримо, же подобный ентузіазм проявлять і у волебх! **Русины Мадьярська, дайте свій голос народностному списку Цїлодержавной русиньской самосправы у Мадьярську!**

-МК-

Незнаня, або провокація?

30. децембра 2013 ся одбыло отворіня нового обьекту Словеньского народного музея – Музея русиньской културы (СНМ – МРК) в Пряшові. З отворіня музея єм відів короткий спот в телевизїї і послухав прослов директоркы ПґДр. Ольґы Ґлосиковой, др. н., з которого єм був неприємно несподіваний. Несподівало ня єй слабе розуміня сполоченской потреби русиньского музея, зато, думам собі, же треба писати і отворено дискутовати о обьягу того, што было в контексті той подїї адресоване шырокій громаді посередництвом телевизїї. Навыше, по єй прослові треба ся задумати, ці директорка русиньского музея нароком Русинів веде до слїпой улїчкы, з котрой не веде драга уж нїгде, або не розумить, ці не хоче розуміти, **яке є посланя русиньского музея?!**

В телевизїї сьме віділи і чули, як Мілан Піліп, таємник Округлого стола Русинів Словенська (ОСРС), повів, же Русины музей потребуєть і є добрі, же го маме. Анна Кузмякова, бывша председкыня РОС, росповіла о ініціативах з минулости, цілём яких было отворити експозицію о історії Русинів, кідь за председованя Штефана Ладїжїньского в РОС она сама робила над текстами выставкы, вдяка чому часть той работы наконець нашла своє місце в русиньскім музею. Цїнне є то, же спомянула Штефана Ладїжїньского і ёго ініціативы – з позїції председы РОС – розвивати русиньске музейництво, бо наслідно інтерес веджіня РОС о тоту сферу ся дочасно перерушив – за председованя Владїміра Противняка. Чекало ся, же директорка русиньского музея Ольґа Ґлосикова выступлїня Мілана Піліпа і Анны Кузмяковой одборно іщі підкрїпить тым, же высвітлїть головне посланя русиньского музея, котрым є захованя културной дідовизны Русинів про наступны ґенерації, а же не сьме спокійны з тым, же нашы русиньскы збіркы в СНМ – Музею української културы у Свіднику ся іщі і днесь презентують як українська култура. То бы было з професїонального боку мудре і честне, а з народностного патріотічне у прослові директора русиньского музея. Але, очівісно, директорку найвече мерзило то, же у воєнскім музею в Баньській Бістріці не знають повісти – кїлько Русинів воєвало у другій світовій войні... А тема посланя русиньского музейництва зїстала боком. Є то незнаня проблему, або замїр?

Треба знати, же офіціалны ініціативы замїряны на розвою русиньского музейництва на Словенську слїдуєме уж од 9. децембра 1992. Зачали ся у Свіднику заложїнем Окресной орґанїзації Русиньской оброды (ОО РО). Нашы ініціативы продовжовали через путовну выставку приправлену Міланом Андрашом і председом РОС Штефаном Ладїжїньскым у Братїславі, Александром Зозуляком і Аннов Кузмяковов у Пряшові, і в сполупраці таких членів РОС, як Іван Бандуріч у Бардеєві, Іван Русинко, Андрїй Капута, Михал Кость у Свіднику і т. д. Тоты ініціативы переросли і моєв заслугов, як і заслугов Ярослава Іванча, Івана Русинка, Івана Бандуріча, але і других активїстів РОС до заложїня музея русиньской културы. Панї Ольґа Ґлосикова з тьма ініціативами не мала ніч до діла, правду повісти, нїхто з русиньских активїстів донедавна ани не знав, же така особа екзїтує. То не было так, як пише панї Ольґа Ґлосикова о заложїню СНМ – МРК в Пряшові, же політічна партія Смер сама з доброй волї вирішила заложыти Русинам музей. То, што пише Ольґа Ґлосикова, є фалзїфікація русиньской музейной історії і ретушованя ініціатив Русинів за зрод русиньского музейництва на Словенську. Она сама нам доказала, же о історії русиньского музейництва ніч не знає, подобно як ани о реалнім посланю русиньского музейництва. Нажаль, наслідком того неінтересу в русиньскім музею в Пряшові днесь роблять люде русиньскому руху незнамы. Є то таксамо наслідок недоброго веджіня ґенералной дирекції СНМ в Братїславі, котра ся неґативно ставлять к ідеї русиньского музейництва. Якраз „вдяка“ неінтересу дакотрых особ у веджіню СНМ в Братїславі ся абсолютно не рішають проблемы і пожадавкы русиньского музейництва. Зато ініціативы за русиньске музейництво дале продовжують у Свіднику в ОО РО, в Пряшові в ОСРС, у Выборї про народностны меншыны Рады влады СР, а вірю, же по змінах на челї РОС тема русиньской културной дідовизны буде знову інтересовати ай русиньску інтелїґенцію в РОС. Підкреслюю, же о заложїня ОСРС єм ся постарав главно зато, бо сучасна РОС в области рішаня русиньского музейництва є мертва і недїюча. На винї сьуть недостатны знаня сучасного веджіня РОС о вызнамі русиньской културной дідовизны про русиньский народ в етапі народного русиньского возроджіня.

А чом дакотры ведучї представителї дирекції СНМ ся неґативно ставляють к ідеї русиньского музейництва? Посмотрьме на интернеті, хто є заступцём ґенералного директора СНМ про область музеїв народностных меншын? Є там уведжений Павол Мештян. Скады пришов Павол Мештян до СНМ? З Централного wyboru Комуністичной партїї Чеськословенська (ЦВ КПЧ) в Празї. За влады КПЧ была русиньска народность заказана. А такой чоловік, бывший робітник ЦВ КПЧ, є теперь заступцём ґенералного директора СНМ і рядить роботу музеїв на Словенську, рядить ай роботу русиньского музея. Робить так, як був навчений в КПЧ. Зато мы Русины маме такы проблемы в русиньскім музею і в русиньскім музейництві. Нїяка інша народностна меншына не была заказана і выголошена за даяку іншу, лем русиньска. Тоты недостаткы соціалїстичной народностной політікы в одношіню к Русинам і к бывшій українізації русиньской културной дідовизны в музейництві требало давно рішати, а не глядати выгваркы і повідати, же вшытко є у Русинів впорядку, бо русиньскы збіркы сьуть ай в інших музеях і можеме собі їх пожычїти, як нам буде треба, або же треба од року 2014 далшых 20 років научно бадати, што є в музею у Свіднику русиньске, а што українське. То є дезінформація і заволіканя люде до слїпой улїчкы в посланю русиньского музейництва. Треба русиньскы збіркы людем презентувати як русиньскы, а не як українськы! А што є в музею у Свіднику русиньске, то мы знаме уж давно. Лем треба хотїти тот проблем вирішыти. Лемже тот охота хыбує компетентным функціонарям веджіня СНМ в Братїславі. А на добру охоту про справедливость в музейництві треба мати компетентных і одповідных люде на одповідных функціях в СНМ і в РОС, а потім проблем русиньского музейництва буде мож легко і скоро вирішыти.

Мґр. Ян КАЛИНЯК, председа русиньской музейной комісії

